

***Rok 1848. Wiosna Ludów w Galicji -
zbiór studiów pod red. Władysława Wica***
**Wydawnictwo Naukowe
Akademii Pedagogicznej, Kraków 1999**

Wydarzenia krakowskie 1846 roku były preludium do ogólnoeuropejskiej Wiosny Ludów 1848 roku, zapowiadającym proces transformacji społeczno-politycznej. Brak własności ziemi dla chłopów, ubóstwo, złe warunki bytowe i brak dostępu do edukacji, to negatywne zjawiska społeczne, zręcznie wykorzystane przez władze austriackie w celu osłabienia rewolucji krakowskiej. Antagonizmy społeczne na wsi polskiej osiągnęły swoje apogeum w okresie wydarzeń 1846 roku, a także galicyjskiej Wiosny Ludów. Obóz liberalny, stojący na czele ruchu rewolucyjnego, pozbawiony poparcia szerokich mas społecznych, nie był odpowiednio przygotowany politycznie. Jednakże na uwagę zasługuje fakt, że wydarzenia 1848 roku zaktywizowały społeczeństwo galicyjskie i dały możliwość realizacji programów stronnictw politycznych, które działały także po klęsce galicyjskiej Wiosny Ludów, a następnie, jak obóz konserwatywny i liberalno-mieszczański, zdominowały życie polityczne w Galicji w drugiej połowie XIX wieku. Spektakularnym sukcesem społecznym było zniesienie pańszczyzny i likwidacja systemu feudalnego, a także perspektywy rozwoju w ramach rodzącego się kapitalizmu.

Rok 1848. Wiosna Ludów w Galicji jest zbiorem studiów, omawiających wydarzenia 1848 roku w Europie. Publikacja ta została wydana jako pokłosie konferencji zorganizowanej przez Instytut Nauk Społecznych i Instytut Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie w dniach 27–28 kwietnia 1998 roku. Składa się z 18 artykułów, których autorzy wywodzą się z ośrodków naukowych Polski, Ukrainy, Litwy oraz dalekiej Korei.

Artykuł Michała Śliwy *Rok 1846 w Galicji i późniejsza rewolucja w 1848 roku*, dotyczący wydarzeń społecznych rewolucji krakowskiej, jest spojrzeniem na walkę narodową i polityczną tamtych trudnych czasów konfrontacji różnorodnych koncepcji politycznych. Wspólnym ich celem była walka o niepodległość i sprawiedliwe reformy społeczne, będące gwarancją lepszego życia wszystkich warstw społecz-

nych. Michał Śliwa w sposób sugestywny przedstawił proces historyczny rewolucji krakowskiej i promieniowanie idei społecznych 1846 roku na wydarzenia Wiosny Ludów 1848 r.

Publikacja Władysława Wica *Rok 1848 w Krakowie* oddaje atmosferę i nastroje polityczne mieszkańców Krakowa, którzy w znacznym stopniu partycypowali w wydarzeniach rewolucyjnych i narodowowyzwoleńczych. Władysław Wic dowodzi, że wydarzenia polityczne potrafiły zjednoczyć społeczność krakowską: mieszczan, studentów, pracowników naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego, wokół idei niepodległościowej. Kształtowała się nowa świadomość społeczna, a wyrazem tego było utworzenie Komitetu Obywatelskiego w auli Kolegium Nowodworskiego.

W prezentowanym zbiorze studiów znalazły się też publikacje ukazujące stan badań dotyczących wydarzeń w 1848 roku w Europie w historiografii francuskiej, rosyjskiej i ukraińskiej. Problematykę tę poruszają artykuły badaczy lwowskich: Mariana Mudrija – *Historiografia ukraińska o rewolucji lat 1848–1849 w Galicji*, Olega Turija – *Kościół grekokatolicki i rewolucja lat 1848–1849 w Galicji* oraz Stiepana Makarczuka – *Wiosna Ludów i Ukraińcy*, a także Tadeusza Kruczkowskiego z Uniwersytetu w Grodnie *Rewolucje 1848 roku w Europie w ocenie historiografii rosyjskiej XIX i początku XX wieku*.

Stan badań historiografii francuskiej przedstawiła Monika Ślufińska w studium *Rewolucja 1848 r. we współczesnej historiografii francuskiej*. Problematyka historiograficzna posiada bogatą literaturę i jest dogłębnie przebadana przez badaczy europejskich ośrodków naukowych. Publikacja Moniki Ślufińskiej uzmysławia czytelnikowi bogactwo francuskiej literatury historycznej dotyczącej wydarzeń Wiosny Ludów. Wybitni francuscy uczeni: Perez Zagorin, Roland Mousnier, Yves-Marie Berce, wnieśli doniosły wkład w dorobek naukowy historiografii europejskiej.

Na uwagę zasługują także artykuły Aleksandry Kasznik-Christian *Francuski abolicjonizm i zniesienie niewolnictwa w 1848 roku* oraz Antoniego Czubińskiego *Rewolucja lat 1848–1849 w krajach niemieckich*.

Oryginalne ujęcie historiografii dotyczącej wydarzeń rewolucyjnych 1848 roku zostało zaprezentowane w publikacji Jie-Hyun-Lim z Uniwersytetu w Hanyang. Historycy azjatyccy, doceniając doniosłość wydarzeń 1848 roku w Europie, zwracali uwagę na fakt, że rewolucjoniści europejscy szli w awangardzie wydarzeń społecznych XIX stulecia.

Sytuację społeczną w Galicji w 1848 roku prezentują artykuły Kazimierza Karolczaka *Arystokraci galicyjscy wobec wypadków 1848 roku* oraz Zbigniewa Frasa *Stowarzyszenia polityczne, paramilitarne, społeczno-zawodowe i edukacyjne w Galicji w 1848 roku*. Oba ukazują różnorodność postaw społecznych i ludzkich zachowań wobec rewolucji 1848 roku, a jednocześnie dostarczają rzetelnej wiedzy źródłowej.

Praca Huberta Chudzio przedstawia echa wydarzeń 1848 roku na Bliskim Wschodzie. Agencja Wschodnia Hotelu Lambert na Bałkanach prowadziła działalność propagandową, zmierzającą do szerzenia idei niepodległościowych narodów europejskich. Ukazanie zabiegów ugrupowania monarchistyczno-zachowawczego,

otwartego na wydarzenia społeczne i polityczne Wiosny Ludów, jest nowatorskim spojrzeniem na reakcje polityczne Hotelu Lambert wobec wydarzeń rewolucyjnych 1848 roku w Europie. W dotychczasowej historiografii postrzegano politykę Hotelu Lambert jako nieprzychylną wobec wydarzeń rewolucyjnych 1848 roku w Europie.

Artykuł Jana Szmyda jest filozoficznym spojrzeniem na wydarzenia rewolucji krakowskiej. Wybitni polscy filozofowie: August Cieszkowski, Bronisław Trentowski, Karol Libelt i Edward Dembowski, zafascynowani historiozoficzną refleksją Georga Wilhelma Friedricha Hegla i Friedricha Schellinga, hołdowali filozofii czynu. Warto pamiętać, że przywódca rewolucji krakowskiej Edward Dembowski pozostawił po swoim krótkim 26-letnim życiu bogatą literaturę historiozoficzną i społeczno-patriotyczną. Pisma filozoficzne Dembowskiego zawierały propozycje polityczne i ekonomiczne naprawy istniejącego porządku społecznego. Do zalet pracy Jana Szmyda należy uzmysłowienie czytelnikowi odmiennych postaw w polskiej refleksji filozoficznej drugiej połowy XIX wieku. W opozycji do poglądów Edwarda Dembowskiego tworzył swe dzieła August Cieszkowski, który był zwolennikiem pracy organicznej i pracy u podstaw. Z kolei Karol Libelt był zwolennikiem kompromisowego połączenia koncepcji pracy organicznej z działalnością spiskowo-konspiracyjną, dlatego był żywo zaangażowany w wydarzenia Wiosny Ludów, popierając rewolucyjne koncepcje Dembowskiego. Jan Szmyd przedstawia ważne tezy koncepcji filozoficzno-społecznych Edwarda Dembowskiego oraz samego przywódcę rewolucji krakowskiej, wybitnego intelektualistę i myśliciela, który jako rewolucjonista przygotował swoją walkę w sposób staranny i przemyślany.

Przywódcy rewolucji 1848 roku, nauczeni smutnymi doświadczeniami rabacji włościańskiej, starali się uniknąć błędów swoich poprzedników politycznych i zjednać chłopów do powstania przeciwko zaborcy. Jednakże brak edukacji włościan był elementem hamującym przemiany społeczne, skutecznie uniemożliwiającym procesy emancypacyjne wsi galicyjskiej.

Europejski wymiar rewolucji krakowskiej 1848 roku i budowa społeczeństwa obywatelskiego poprzez spontaniczne działania powstańców są dowodem na doniosłość tamtych wydarzeń, umiejętnie i systematycznie przedstawianych przez reprezentantów prestiżowych ośrodków naukowo-badawczych w naszym kraju, a także w Rosji i Ukrainie.

Zbiór studiów historycznych pod redakcją Władysława Wica jest cenną publikacją omawiającą szczegółowo tę złożoną społecznie problematykę.

Piotr Skaluba